

АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКИХ ФОРМУВАНЬ, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ В ОХОРОНІ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ

Андрій Ярославович КСЕНЗЮК,

*аспірант кафедри теорії та історії держави і права
ВНЗ «Національна академія управління»,
<https://orcid.org/0000-0002-2465-6368>*

Сьогодні діяльність правоохоронних органів перебуває під пильною увагою громадськості, що зобов'язує їх удосконалювати свою діяльність. Нині суспільство потребує ефективної діяльності «нових правоохоронців», які повинні бути взірцем законслухняності та діяти виключно відповідно до закону [1, с. 21]. Така діяльність, що здійснюється у тісній взаємодії з населенням, державними та громадськими організаціями, має за мету запобігання (профілактика) адміністративних правопорушень, що посягають на прикордонну безпеку держави.

Важливо зрозуміти, що адміністративно-юрисдикційна діяльність органів охорони державного кордону під час виконання ними визначених законодавством України функцій (щодо участі у боротьбі з організованою злочинністю та протидії незаконній міграції на державному кордоні України та в межах контрольованих прикордонних районів; ведення інформаційно-аналітичної діяльності в інтересах забезпечення захисту державного кордону України тощо) має значний кримінологічний потенціал [2, с. 67].

Проте варто відзначити, що в умовах обмеженого фінансування державних органів в Україні ефективність заходів із забезпечення законності та громадського порядку, передусім у прикордонній сфері, залежить від ступеня інтегрування органів Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ), інших правоохоронних органів та органів місцевого самоврядування саме з громадськими об'єднаннями та громадянами прикордоння, зберігаючи при цьому суверенітет функцій та імунітет від взаємного втручання [3, с. 352].

Відомо, що особливості діяльності громадських форсувань з охорони громадського порядку і державного кордону доволі детально визначені у Законі України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону». Для формувань, які беруть участь в охороні державного кордону закладені такі повноваження:

- надання допомоги підрозділам ДПСУ у виявленні й затриманні осіб, які порушили або намагаються порушити державний кордон чи провадять іншу протиправну діяльність на кордоні;
- сприяння військовослужбовцям ДПСУ в охороні державного кордону, виключної (морської) економічної зони України, а також здійснення контролю за дотриманням режиму державного кордону, прикордонного режиму і режиму в пунктах пропуску через державний кордон, проведення разом з ними пропуску громадян до місць відпочинку і роботи;

- надання допомоги підрозділам ДПСУ у виявленні умов та причин, які можуть призвести до злочинної діяльності на кордоні, і вжиття заходів до їх усунення;
- участь у спостереженні за місцями роботи і відпочинку поблизу кордону та за прикордонними інженерними спорудами;
- участь у заходах ДПСУ з профілактики порушень або спроб порушення державного кордону і режиму в пунктах пропуску через державний кордон, незаконного переміщення через державний кордон вантажів, предметів, матеріалів та іншого майна [4].

Зазначені повноваження лише частково визначають повноваження членів відповідних громадських формувань в частині запобігання правопорушенням, що вчиняються у прикордонній сфері.

Інші повноваження, які дають підстави визнати, що громадські формування, які беруть участь в охороні державного кордону, здійснюють адміністративно-деліктної діяльність у прикордонній сфері, передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП). Передусім, це стосується положень пункту 2 частини другої статті 255 КУпАП, якими громадським формуванням з охорони громадського порядку і державного кордону надано право складати протоколи про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 202 КУпАП.

У цьому контексті варто відзначити, що повноваження щодо складання протоколів аналогічними громадськими формуваннями, передбаченими статтями 92, 148, 152, 154, 160, 175-1, 179, 185-7, 186-2, 186-4 КУпАП (підпункт 9 частини першої статті 255 КУпАП), не можна віднести до адміністративно-деліктної діяльності в прикордонній сфері, оскільки усі правопорушення, передбачені цими статтями, не завдають безпосередньої шкоди прикордонній безпеці держави.

Однак, зазначене свідчить про те, що законодавець, наділивши повноваженнями щодо складання протоколу про адміністративні правопорушення, тим самим надав представникам вищенаведених громадських формувань здійснювати також і адміністративне затримання осіб (щонайменше на строк до трьох годин для складання протоколу), проводити особистий огляд та вилучення речей і документів, а також інші процесуальні дії, що передбачені КУпАП і дають змогу забезпечити адміністративне провадження по справі про адміністративне правопорушення.

Водночас варто відзначити, що будучи наділеними вищезазначеними повноваженнями члени громадських формувань, які беруть участь в охороні державного кордону, формально-юридично обмежені у практичному їх складанні, оскільки форми відповідних протоколів жодним нормативно-правовим актом не затверджено, а оскільки складання протоколів безпосередньо стосується прав і свобод людини, обов'язковою умовою є належна державна реєстрація такого акту.

Отже, громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону наділені доволі широкими повноваженнями щодо виявлення та припинення адміністративних правопорушень (деліктів), проте вони обмежені недосконалістю законодавчого забезпечення цієї діяльності.

Список використаних джерел:

1. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України: навчальний посібник / за заг. ред. В. А. Глуховері. Дніпро: ДДУВС, 2016. 264 с.
2. Курилюк Ю. Б. Кримінологічні засади адміністративно-юрисдикційної діяльності органів охорони державного кордону. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2017. № 4. С. 64–68.
3. Зьолка В. Л. Охорона національних інтересів України у прикордонній сфері (адміністративно-правовий аспект): монографія. Хмельницький: НАДПСУ, 2015. 672 с.
4. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22.06.2000 № 1835-III. URL: <http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14> (дата звернення: 15.12.2021).